

Českosaské
ŠVÝCARSKO

ZPRAVODAJ SPRÁVY NÁRODNÍHO PARKU ČESKÉ ŠVÝCARSKO

ČESKÉ ŠVÝCARSKO

PROSINEC 2023 | 22. ROČNÍK | 2/2023

- 03 | Aby znovu nehořelo
- 06 | Zakleté cesty na požářišti
- 08 | Když se řekne „strážce přírody“
- 14 | Proměna Kyjovského údolí

www.npcs.cz

Úvodní slovo

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

Národní park České Švýcarsko se brzy bude moci ohlédnout za velmi náročným rokem 2023. Nesl se v duchu hledání řešení mnoha dílčích problémů plynoucích z kůrovcové gradace i loňského velkého požáru.

Ve snaze zabránit opakování obdobné požární události přijala správa parku **celou řadu preventivních opatření**. Ta přinesla pozitivní efekty. I tak jsme ale v parku bohužel zaznamenali dva nebezpečné požáry: jeden v květnu způsobený zábavní pyrotechnikou, a lidské zavinění sehrálo svou roli i v případě druhého koncem září. V obou případech se podařilo rozšíření požáru zabránit včasným odhalením ohně a rychlým zahájením hašení, na kterém se podíleli profesionální a dobrovolní hasiči i pracovníci správy parku.

*Středobodem pozornosti byla také dostupnost území národního parku pro návštěvníky. Rekordně rychlou sanací nestabilních skalních bloků nad silnicí ze Hřenska do Mezní Louky v březnu letošního roku správa parku umožnila hladký start letošní turistické sezóny. Veškerým obtížím po požáru navzdory se podařilo **udržet alespoň základní dostupnost plavby na lodičkách v Divoké soutěsce a Pravčické brány alternativní trasou od Mezní Louky**.*

*Současně se správě parku podařilo realizovat rozsáhlý zásah k **zajištění bezpečnosti v Kyjovském údolí na Kránsolipsku**. Těžba souší v úzkém kaňonu Křinice se obešla bez rozsáhlých škod na skalách i říčním toku. V současné době bezpečnostní těžba probíhá v údolí Brtnického potoka tak, aby páteřní cesty zůstaly pro návštěvníky dostupné.*

*Práce pokračovaly i na **údržbě turistické infrastruktury**. Návštěvníkům je po letošku snáze přístupná jak Mariina vyhlídka, tak i Rudolfův kámen. V sousedství správní budovy národního parku v Krásné Lípě se právě dokončuje úprava zahrady tak, aby mohla sloužit nejen pro ekovychovné aktivity, ale také veřejnosti.*

*Velmi mne těší, že se po požárem vynucené přestávce letos opět podařilo realizovat **množství akcí pro veřejnost**, ať už se jednalo o exkurze s odborníky či pochůzky se strážci přírody, uspořádání oblíbených Dnů řemesel nebo o plejádu ekovychovných akcí. Výborný ohlas měla letošní exteriérová výsta-*

va velkoformátových fotografií o vývoji zdejší krajiny a radost nám udělal i mimořádný zájem o náš nový film „Skály, voda, život – krajina Labských pískovců“.

*Nejen lidské činnosti posouvají národní park vpřed. **Příroda národního parku pracuje svým jistým tempem**. Na místě dřívějších smrkových monokultur začíná být zřetelně viditelný nový les. Na ploše zasažené požárem jsme svědky bouřlivé samovolné obnovy. Tyto procesy nechávají pozorovatele tušit, že se mezery v lesních porostech, vzniklé rozpadem smrčín, brzy zacelí.*

V nadcházejícím období správu národního parku čeká velké množství práce, jak na opětovném zpřístupňování cest pro návštěvníky, tak i na tvorbě a údržbě infrastruktury pro ně. Současně pokračujeme v utváření podmi- nek pro procesy, které jsou přírodě vlastní. Právě tyto procesy činí národní parky jedinečnými, pozoruhodnými a cennými.

*I proto musí správa parku při provádění svých opatření postupovat co nejcitlivěji a v některých případech ponechat část „práce“ i na přírodě. Jen tak je možné **najít rovnovážný bod mezi lidským využíváním území a ochranou zdejší jedinečné přírody**.*

Současně mi dovolu,te, abych vám všem poděkoval za přízeň, kterou národnímu parku zachováváte.

Petr Kříž
ředitel Správy NP České Švýcarsko

Nové vybavení v akci. Během letošního požáru na jižním svahu Koliště na Jetřichovicku dne 27. září prodělala křest ohněm čtyřkolka s hasičskou nástavbou, kterou správa parku pořídila z daru poskytnutého Nadací ČEZ. Významně pomohla s prvotním hašením i dopravou materiálu na požářišti v těžko přístupném terénu.. © Jakub Juda

ABY ZNOVU NEHOŘELO: PREVENCE V ROCE PO VELKÉM POŽÁRU

Národní park České Švýcarsko za více než dvě dekády své existence eviduje osmdesát dva zahoření či požárů. Velký požár, který propukl 24. července 2022, a uhašen byl až v polovině srpna, nesl pořadové číslo 78. Všech předchozích sedmdesát sedm požárů se podařilo uhasit během jednoho až dvou dnů, odhlédneme-li od požáru na Jetřichovicku v roce 2006, jehož uhašení trvalo týden. V letošním roce byly požáry podchyceny a uhašeny dříve, než došlo k rozsáhlejší škodám.

Zkušenost s požárem velkého rozsahu nutně vedla k úpravám v přístupu k požární prevenci na území národního parku. Ani tak není národní park, bohužel, vůči vzniku po-

žárů zcela imunní. I letos hořelo několikrát. V dubnu se jednalo o žhářské útoky na lesnická zařízení, 18. května hořelo u Hřenska vinou zábavní pyrotechniky a 27. září se v plamenech ocitl jižní svah vrchu Koliště u Jetřichovic. Včasné odhalení těchto ohňů spolu s rychlým zahájením hašení zabránilo jejich rozšíření na větší plochu.

Aby riziko vzniku rozsáhlého požáru bylo v příštích letech co nejnižší, přijala správa parku celou řadu opatření. Zřejmě nejviditelnější jsou v blízkosti obcí a staveb. Pro snížení požární zátěže a současně i zlepšení přístupu pro hasiče Správa Národního parku České Švýcarsko provedla a na některých místech stále ještě provádí těžby

smrkových souší, přičemž většina vytěženého dřeva je odvážena. Tomuto opatření předcházelo zpracování studie Ústavem pro výzkum lesních ekosystémů (IFER). Na uvolněných plochách jsou v dalším kroku plánovány výsadby dřevin, které do budoucna budou mít v případě požáru tlumivý účinek. Jedná se zejména o buk a dub.

Sítě cest pro hasiče a záchranáře byla podrobena vícenásobné revizi. Vedle kontroly a udržování stálé průjezdnosti byla ve spolupráci s Hasičským záchranným sborem provedena i kategorizace z hlediska vhodnosti jednotlivých cest pro konkrétní druhy hasičské techniky. Některé jednotky sboru

Pokračování na str. 4 >

> *Pokračování ze str. 3*
dobrovolných hasičů z obcí sousedících s národním parkem mají po letošku za sebou kondiční jízdy terénem a s územím parku se pravidelně budou seznamovat i v příštích letech. Správa parku spolupracuje také s profesionálními hasiči, kteří v uplynulém roce absolvovali cvičení zaměřené na průjezdnost cest i ověření dojezdových časů na záchranné body integrovaného záchranného systému.

Další opatření jsou zaměřena na co nejrychlejší zahájení hašení, pokud taková nutnost vyvstane. Zcela zásadní jsou v tomto ohledu technické vybavení terénního personálu a dostupnost hasební vody. Stráž přírody proto byla vybavena čtyřkolkou s hasební nástavbou, která pojme 300 litrů vody. Standardní výbavu vozidla terénních pracovníků pak jsou dvacetilitrové hasičské zádobové vaky a kanystr naplněný vodou. Na vybraných místech národního parku byly rozestavěny menší zásobníky vody o objemu 1 000 litrů. Na třech dalších místech, vytipovaných ve spolupráci s hasiči, byly umístěny velkoobjemové hasičské vaky o objemu vždy 50 tisíc litrů vody. Obnovena byla i jedna historická nádrž o objemu 70 tisíc litrů vody. Tyto zdroje mohou usnadnit

vedení prvotního hasičského zásahu a také pomoci překlenout dobu, než se podaří zřídit dálkové vedení hasební vody.

Zcela klíčová je však prevence vzniku ohně, případně jeho včasné odhalení. Letos vůbec poprvé proto správa parku zavedla systém, který pružně reaguje na požární výstrahy Českého hydrometeorologického ústavu. Kromě běžné situace ČHMÚ rozlišuje dva stupně výstrahy – nízký a vysoký stupeň nebezpečí. Proto má celý systém v podstatě charakter „semaforu“ a vztahuje se jak na zaměstnance správy parku, tak i na návštěvníky veřejnosti. Pokud ČHMÚ vyhlásí nízký či vysoký stupeň požárního nebezpečí, správa neprodleně aktivuje takzvané monitorovací hlídky. Zaměstnanci správy parku v tom případě po celé rizikové období několikrát za den, zejména pak v ranních a večerních hodinách, kontrolují z předem určených míst s dalekým rozhledem, zda z lesa někde nestoupá kouř.

„Semafor“ by samozřejmě nefungoval, pokud by současně neomezoval případné rizikové chování některých návštěvníků území. To, že návštěvníci v lesích, natož pak na území národního parku, nesmí rozdělovat ohně, kouřit nebo používat vařiče,

je samozřejmostí za všech okolností. V obdobích sucha se však osvědčilo posílení těchto stávajících omezení o noční zákaz vstupu do lesa, tedy v čase mezi 22. hodinou večerní a 6. hodinou ranní. Pokud je v platnosti vysoký stupeň požárního nebezpečí, musí se návštěvníci navíc spokojit s možností pohybu pouze po značených turistických trasách do doby, než vysoký stupeň nebezpečí pomine.

Veškeré připravenosti a opatření navzdory totiž rozhodující roli hraje člověk a jeho ochota dodržovat pravidla pro návštěvu přírody. Zejména pak otázka, zda se lidé rozdělování ohně skutečně zdrží. Převážná část z více než osmi desítek požárů a zaháření v našem nejmladším národním parku by bez lidského zapříčinění bývala nikdy nevznikla. To platí i pro všechny letošní požáry. A stále se, bohužel, v přírodě s dalšími excesy setkáváme.

Tím spíše patří velké poděkování té převažující části návštěvníků, která pravidla naopak dodržuje a v období sucha je pozorná k dění v přírodě. Mnoho ohňů bylo včas odhaleno právě díky ohlášení ze strany veřejnosti.

Petr Kříž a Tomáš Salov

Velkoobjemové hasičské vaky vyvinuté na základě specifikace od hasičů děčínskou firmou Jabor pro, s. r. o. se nyní nacházejí na třech místech národního parku. © Tomáš Salov

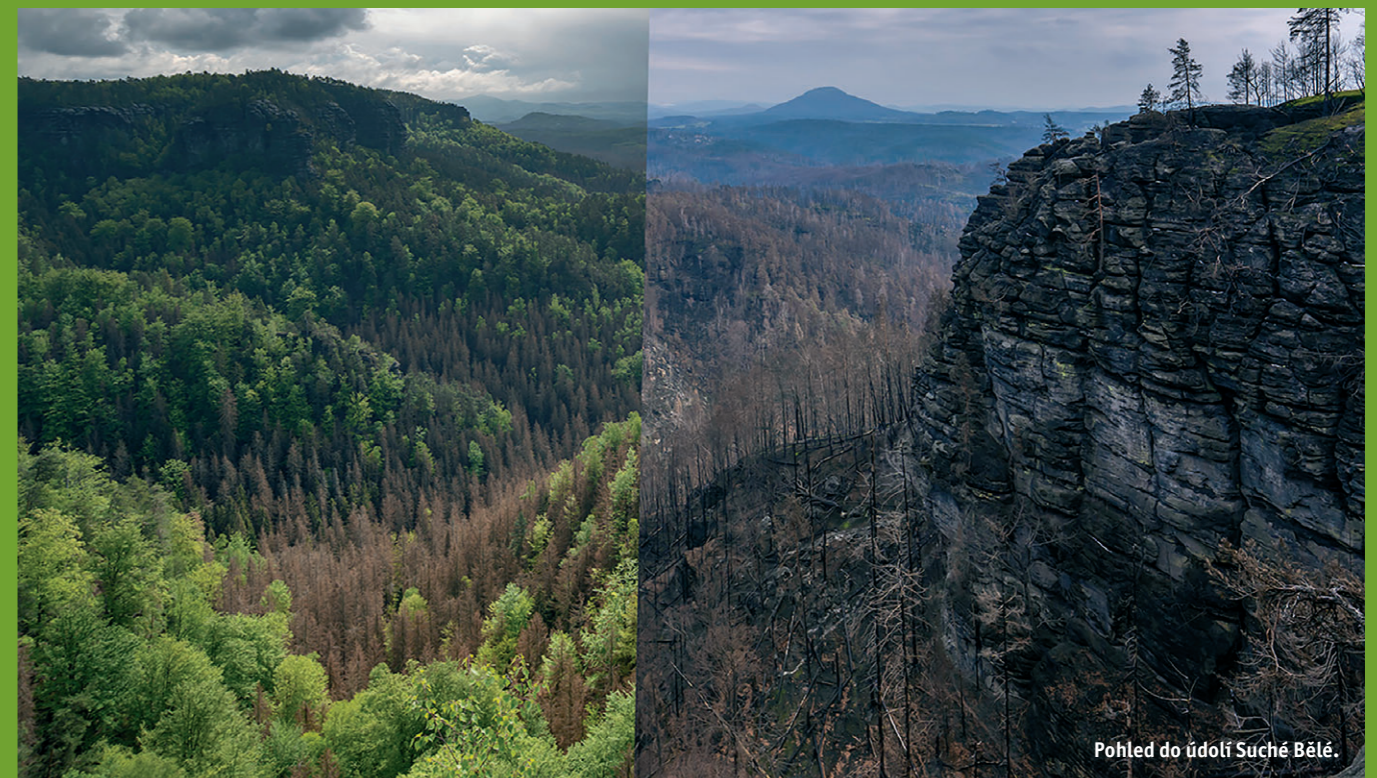

POŽÁR VČERA A DNES

Pohled na krajinu po požáru „srovnávacím“ objektivem Václava Sojky

Někdy stačí jenom se koukat. Kdo je pozorný a dokáže vnímat detail i celek, ten snadno zjistí, jak se příroda mění v čase i prostoru. **Fotograf a strážce národního parku Václav Sojka** se koukat a pozorovat umí. Při svých pochůzkách fotografuje a my tak máme možnost vidět krajinu po požáru jeho očima. A srovnávat, co bylo a co je.

Květen roku 2020. Jasně patrné smrkové monokultury vedle přirozeného smíšeného lesa.

Stav po požáru z března roku 2023.

Spáleniště po požáru v srpnu 2022. U Větrného vrchu už bylo v září roku 2023 spáleniště zarostlé břízami i 1,5 metru vysokými.

Březen roku 2023

Září roku 2023

Pohled od Mlýnské cesty na Bránové stěny, Pravčický důl a Křídelní stěny.

Rozsáhlá bezpečnostní těžba podél turistické trasy od Tří Pramenů k Pravčické bráně zanechala v území zřetelnou stopu. Takto intenzivní zásah není řešením pro každý terén. V případě Gabrieliny stezky či Edmundovy soutěsky by měla devastáční dopad na prostředí a z dlouhodobého hlediska by ani nevedla ke zvýšení bezpečnosti návštěvníků. © Václav Sojka

ZAKLETÉ CESTY NA POŽÁŘIŠTI

K nejčastějším dotazům po požáru, které byly v uplynulém období správě národního parku adresovány, bezesporu patří ty, které jsou zaměřené na možnost opětovného otevření Gabrieliny stezky, cesty Soorgrundem k hornímu přístavišti Divoké soutěsky či znovuzavedení plavby na lodičkách Edmundovou soutěskou. Všechny tyto z turistického hlediska významné objekty byly v létě 2022 významně zasaženy požárem, smrkové porosty v soutěskách Kamenice navíc i nedávnou kůrovcovou kalamitou. Prohořelé svahy nad cestami jsou nyní zdrojem mnoha rizik pro návštěvníky. Může zde ve vyšší míře docházet k sesuvům, říčení kamenů či vyvracení a lámání odumřelých stromů. A takto rizikových stromů jsou, bohužel, nad zmíněnými cestami tisíce.

Stačí stromy pokácet?

Stromy, které po požáru mají ohořelé kořeny, odumřely a postupně se začínají vyvracet či rozpadat, jsou bezesporu nejviditelnější ze všech hrozeb. Otázkou, zda jejich pokácení a zajištění ve svahu povede ke zvýšení bezpečnosti podél cest, se sprá-

va národního parku v uplynulém roce zabývala a dále zabývá. V určitých terénech kácení k vyšší bezpečnosti provozu skutečně vedlo, například podél trasy od Tří Pramenů k Pravčické bráně či podél Mlýnské cesty od Mezní ke Třem Pramenům. Doprovodné škody způsobené takto roz-

sáhlými zásahy jsou však značné. I proto je třeba pečlivě zvažovat, zda, jakým způsobem a kde k nim přistoupit.

Proto v létě letošního roku správa národního parku připravila a realizovala pilotní zásah v prostoru nad spodním přístavištěm Edmundovy soutěsky. Jednalo se o plochu o rozloze zhruba jednoho hektaru se šedesáti stromy v příkrém skalním svahu. Dnes jsou stromy pokácené a kmeny zajištěné proti sesouvání. Technicky extrémně náročný zásah je stále ještě vyhodnocován z mnoha pohledů. Podstatná je především odpověď na otázku, zda dlouhodobě dojde ke zvýšení bezpečnosti návštěvníků, vyhodnocována je také míra doprovod-

ných škod, ať už se jedná o destabilizaci skal, urychlení eroze svahu či devastaci přirozené obnovy vegetace, která by naopak do budoucna skalní svah přirozeně stabilizovala. Od pečlivého vyhodnocení získaných poznatků si správa parku slibuje zejména možnost volby správného přístupu, který v konečném důsledku povede k nejrychlejšímu obnovení provozu na daných trasách, a to za současného zachování zdejších přírodních hodnot. Vždyť zde hovoříme o přírodní zóně národního parku a současně o území chráněném celoevropským systémem Natura 2000.

Na vlastní riziko?

Často v diskusi o znovuoctvení dočasně uzavřených cest zaznívá, že návštěvník přece musí s určitými riziky počítat, vypraví-li se do přírody. Za vzor bývá také dáván Národní park Saské Švýcarsko, kde je řada cest skutečně udržována pouze prořezem spadlých stromů, ale cesta jako taková není obkacována do té míry, aby na ni okolní stromy nemohly dopadnout.

Naposledy zmíněný rozdíl spočívá především v odlišnostech právních systémů obou zemí. Od umožnění vstupu na rizikové cesty na české straně území odrazují jak právní rozbor, které správa parku nechala v minulosti zpracovat, tak i rozsudky soudů v jiných případech a na jiných místech v ČR, kdy prakticky vždy vlastník lesních pozemků nese významný díl odpovědnosti, pokud na turistické trase došlo k úrazu v důsledku pádu stromů, nebo i jen větvi. Za současného výkladu práva je tedy jen těžko představitelné, že by správa národního parku mohla bez obav ponechat vstup například na Gabrielinu stezku jen a pouze na uvážení návštěvníka. Je rovněž pochopitelné, že obdobně opatrná je obec Hřensko. I ona jako vlastník cest a provozovatel plavby na lodičkách v Edmundově soutěsce vstup návštěvníkům omezila.

Čas léčí, ale bez zásahů to také nepůjde

Umožnění vstupu pro veřejnost na dočasně uzavřené trasy tak za současné právní úpravy znamená pro vlastníky dotčených pozemků příliš velká rizika. Podstatné

však je, aby hrozba úrazů byla co nejméně i objektivně. Jak naznačují předběžné výsledky vyhodnocení pilotního zásahu v Edmundově soutěsce, nelze tuto hrozbu v některých typech terénu dlouhodobě snížit pouze intenzivním kácením stromů. Takový přístup by v příkrých skalních svazích patrně vedl ke krátkodobému zvýšení bezpečnosti, z dlouhodobého hlediska by však mohl vést naopak ke zhoršení celkové bezpečnostní situace následkem urychlení svahové eroze. Jinými slovy řečeno, stojící stromy by již hrozbou nebyly, zvýšilo by se však riziko sesuvů půdy a řícení kamenů či skal. Extrémní zásah v přírodně citlivém prostředí by nepřinesl očekávaný efekt, ale naopak nechtěně poškození přírodního prostředí bez snížení rizik pro návštěvníky.

Správa národního parku tak v současné době stále hledá optimální řešení, aby se návštěvníci mohli vrátit na Gabrielinu stezku. V případě cest Soorgrundem a Edmundovou soutěskou bude třeba takové řešení nalézt ve spolupráci s obcí Hřensko, která jako vlastník cest a provozovatel plavby bude mít ve věci znovuoctvení rozhodné slovo. V tuto chvíli začínáme vést debatu alespoň o částečném zprůchodnění Edmun-

Pilotní těžba nad spodním přístavištěm Edmundovy soutěsky. Doprovodné škody jsou, bohužel, i při co nejcitlivějším přístupu pracovníků značné a je více než sporné, že takovýto přístup dlouhodobě zajistí vyšší bezpečnost návštěvníků, kteří se pohybují na cestách při patě skal. © Tomáš Salov

KDYŽ SE ŘEKNE „STRÁŽCE PŘÍRODY“

© Václav Sojka

sko působí třináctým rokem, prostě už od jeho založení v roce 2000. A to nepočítáme roky předtím, kdy strážci fungovali v rámci CHKO Labské pískovce. Kdo by si ale myslel, že jsou to jen hlídači návštěvníků, případně jejich rádci, ten by se velmi mylil. Jejich povinnosti jsou rozsáhlé. Tak třeba – zajišťují ochranu hnízdičích sokolů, černých čápů a výrů, starají se o turistické stezky a bezpečnost na nich, provádějí návštěvnický, uklízejí, monitorují a dokumentují přírodu, spolupracují s dalšími organizacemi, obcemi, školí dobrovolné strážce... A to je jen část toho, co pro národní park dělají.

Situace se pro strážce národního parku zásadně změnila v roce 2018, po sloučení Správy NP se Správou CHKO Labské pískovce. Tehdy profesionální strážci, působící do té doby jen na území národního parku, dostali na starost území čtyřikrát větší, než o jaké pečovali do té doby. Jejich počet ale zůstal stejný. Přitom rozhodně nešlo o nějakou formalitu – na území chráněné krajinné oblasti je totiž řada velmi cenných lokalit, které vyžadují soustředěnou ochranu. Vezměte si třeba jen přírodní rezervaci Kaňon Labe nebo přírodní památku Tiské stěny. To jsou oblasti s vysokou přírodní hodnotou, kde se to po celý rok turisty jen hemží, a s tím, co se dá dělat, opět souvisí problémy i negativní jevy. Asi si umíte představit, že pro šest profesionálních strážců je to úkol téměř nadlidský, protože jejich strážní úseky v členitém terénu jsou tak velké, že bez další pomoci by svou práci prostě nemohli dělat efektivně...

Kdo jim pomáhá? Tak například policisté. V poslední době se velmi dobře rozvíjí spolupráce s různými jednotkami Policie ČR, třeba formou společných hlídek nebo školení strážců. A potom samozřejmě i dobrovolní strážci. Ti jsou v době se zvýšenou návštěvností opravdu vítanou pomocí. Pokud je to zapotřebí, hlídají hnízdní lokality sokolů stěhovavých,

Ať už do regionu Labských pískovců zavítáte jako turisté nebo je tenhle region vaším domovem, je docela pravděpodobné, že tu a tam narazíte na člověka v zeleném, jehož rameno zdobí nášivka s logem Správy Národního parku České Švýcarsko a na prsou se mu leskne služební odznak strážce. Setkání s ním může být příjemné, ovšem může být i dost nepříjemné. Záleží na tom, v jaké situaci strážce potkáte, respektive, jak se v národním parku pohybujete a chováte.

Jaký tedy strážce je? Vstřícný a nápomocný, potřebujete-li s něčím poradit nebo se na něco přeptat. Ochotný, zajímají-li vás podrobnosti o vývoji a ochraně přírody v parku. Štědrý, neboť setkání s ním může končit i malým dárkem, třeba nějakým informačním nebo edukačním materiálem. Přísný, pokud se někdo dostane za hranu zákona o ochraně přírody a krajiny. A že takových vybočení je... Dost možná jste si sami všimli, že lidé se v národním parku a v celém regionu Labských pískovců někdy chovají – no, hanba povídat. Nejčastěji jde o porušování zákazů vjezdů, vstupů, rozdělávání ohně a táboření – což, jak víme z posledních let, může mít i fatální následky – odhazování odpadků... a bylo by toho daleko víc. Strážce je tím, kdo tyhle přestupky řeší, takže v těchto souvislostech se-

tkání s ním příjemné opravdu nebývá – ale od toho tu zkrátka je.

Řečí úřední: Podle zákona o ochraně přírody a krajiny (zákon 114/1992 Sb.) je strážce oprávněn zastavit rušivou činnost, zjišťovat totožnost osob, které přestupek páchají, udělit domluvu nebo pokutu až 10 tisíc korun, případně přestupek poslat do správního řízení. Má také právo přestupce na místě zadržet a zavolat si k asistenci Policii ČR.

Být strážcem je nádherné povolání a možná ještě krásnější poslání. Profesionální strážci na území Národního parku České Švýcar-

> čápů černých nebo výrů velkých, pomáhají při úklidech odpadů i při nejrůznějších akcích pro veřejnost. Tihle lidé dobrovolně a bez nároku na odměnu pomáhají zajistit to, co zkrátka momentálně není v silách státní ochrany přírody v regionu, protože

profesionální personální kapacita jednoduše nestačí.

Tedy už tedy víte, koho jste to onehdy zahlédli při výletu v národním parku. Až se s některým ze strážců zase potkáte, budete

už vědět, že to může být setkání příjemné a užitečné. Míč je na vaší straně – vy rozhodnete, v jaké atmosféře si budete povídat. Pokud máte respekt k přírodním hodnotám a dodržíte nastavená pravidla, upřímně se na setkání s vámi těšíme! ☺

Pavel Svoboda a Rostislav Křivánek

Profesionální strážce Ing. Miroslav Rybář.

Dobrovolný strážce Jan Kepič sbírá odpad v řece Kamenici.

Dobrovolný strážce Konstantin Kíryčuk dohašuje ohniště.

Nedopalek cigarety u stezky na Pravčickou bránu.

Stánek strážců NP na Světovém dni strážců na Panské skále - dobrovolný strážce Petr Techlovský.

Porušení zákazu táboření a rozdělávání ohně.

Stánek strážců NP na Světovém dni strážců na Panské skále.

© Archiv Oddělení stráže přírody Správy NP ČS

„ZMĚNY VNÍMÁM JAKO PŘÍLEŽITOST DĚLAT VĚCI JINAK.“

Rozhovor s Martinem Růžičkou, generálním manažerem Nobilis Tilia

Martine, lidé z regionu Tě nejspíše znají jako moderátora řady místních akcí, případně díky Tvé činnosti v amatérském divadelním uskupení Hraničář. V profesním životě jsi ale také spjatý s významnými regionálními firmami...

Ano, to je pravda. V tomto regionu žiji prakticky celý život. To znamená, že zde nejen bydlím, ale také pracuji a aktivně se zapojuji do místního kulturně společenského dění. Mám radost z každého setkání s přáteli a z toho, že mohu svým dílem pomáhat rozvíjet pestrý život v tomto kraji.

V tomto kraji jsi vyrůstal. Přemýšlel někdy, že bys jej opustil, třeba odešel za prací jinam?

Přemýšlel. A to dokonce už v době, kdy jsem si vybíral, na kterou školu zaměřím. Už tehdy jsem si uvědomil, že velké městské aglomerace jsou na míle vzdálené mému vnímání světa. A pak... neumím to moc dobře popsat slovy, ale místní kopcovitý ráz krajiny, pískovcové skály, lesy a říčky, mi přináší velmi silný pocit blízkosti přírody. Takový pocit v jiných typech krajiny nevnímám. Tady jsem zkrátka doma.

Jak Tvé vnímání zdejšího kraje ovlivnil vznik národního parku v roce 2000?

Národní park vznikl v době, kdy jsem příležitostně vyrážel na vandry a užíval si nocování ve volné přírodě. Reliéf Českého Švýcar-

ska tvořený lesy, řekami a skalními městy je pro takové výpravy jako stvořený. To se založením národního parku bohužel skončilo. Na druhé straně je evidentní, že se „značkou“ národního parku získal tento kraj jakýsi punc výjimečnosti. Musím přiznat, že mě vždy hřeje u srdce pocit hrdosti, když se s lidmi z jiných koutů naší republiky bavím o tom, odkud pocházím.

Krajina Českého Švýcarska a jeho okolí se v posledních letech silně proměňuje. Jak na Tebe působí tyto změny?

Změna je přirozenou součástí života – co se nemění, je mrtvé. Můžeme debatovat o tom, jaké to bylo dřív a co by kdyby, ale to k ničemu nevede. Užitečné mi přijde pozorovat veškeré proměny přírody a lidského chování, přemýšlet o tom, jaké jsou možnosti, a aktuální situace smysluplně využít k něčemu novému. Změny vnímám jako příležitost dělat věci jinak.

Z pohledu manažera významné místní firmy: je České Švýcarsko dobrým místem pro podnikání?

Určitě. Úspěšných společností je v tomto kraji mnoho. V mých očích vyčnívají především ty, které umí s respektem k místu, kde působí, prostřednictvím svých produktů a služeb trvale naplňovat potřeby lidí, kterým je poskytují. Myslím, že hezkým důkazem toho je i společnost Nobilis Tilia, která v roce 2024 oslaví 30 let svého úspěšného působení na trhu – musím se přiznat, že mám velkou radost z toho, že mohu být již několik let součástí tohoto příběhu.

Zastupuješ firmu Nobilis Tilia v certifikační komisi značky Českosaské Švýcarsko – regionální produkt. Je o certifikát a certifikované produkty zájem?

Vzhledem k tomu, že Nobilis Tilia má kromě produktů certifikovaný také regionální záji-

tek – „Svatojánské slavnosti bylin“, můžeme každoročně na tuto oslavu letního slunovratu zvát mimo jiné právě i výrobce pyšníci se značkou regionálního produktu. Je to vždy zajímavá přehlídka toho, co jedinečného v našem kraji vzniká. Návštěvníci rádi využívají toto jednoduché vodítko kvality a odváží si z našeho regionu certifikované produkty. Zároveň vnímám, že je zde stále řada zajímavých místních výrobců, kteří se do certifikace doposud nepustili. Myslím, že je to škoda, protože by jim značka regionálního produktu určitě moc „slušela“.

A závěrem: máš představu nebo, řekněme, jednoduchou vizi, kam by národní park i region Českého Švýcarska měl směřovat?

Myslím, že klíčem k úspěchu dalšího rozvoje je nalezení rovnováhy mezi chráněnými lokalitami, kde umožníme místní fauně a flóře této unikátní krajiny nerušený rozvoj a místy, kde je nutné vybudovat funkční turistickou infrastrukturu, poskytující veřejnosti možnost tato jedinečná místa navštěvovat a obdivovat.

Ptal se Tomáš Salov

Ing. Martin Růžička, MBA

Vyrůstal v Rumburku, nyní žije se svou ženou a dvěma dětmi v Krásné Lípě. Vystudoval Střední průmyslovou školu ve Varnsdorfu a Technickou univerzitu v Liberci. Je generálním manažerem společnosti Nobilis Tilia, která vyrábí přírodní aromaterapeutickou kosmetiku. Ve volném čase rád hraje ochotnické divadlo a zapojuje se do místního komunitního života. Baví ho práce na rodinné zahradě a poznávání bližších i vzdálenějších koutů světa.

PLŠÍKOVA ZAHRADA: RÁJ PRO DUŠI I ZVÍDAVOU MYSL

Rok trvající rekonstrukce areálu bývalé ozdravovny v Krásné Lípě, v níž má své sídlo Správa Národního parku České Švýcarsko, se přiblížila ke svému konci a již v květnu přivítáme v nové Plšíkově zahradě její první návštěvníky.

Na začátku rekonstrukce jsme do zahrady pustili těžké stroje. Museli jsme odstranit čtvrt kilometru asfaltových cest starého do-pravního hřiště a tuny betonových konstrukcí rozpadlého bazénu a garáží, abychom uvolnili místo desítkám nových stromů, stovkám keřů a tisícům bylin. A pak, když utichl ruch bagrů a tatrovek, umístili jsme do této zahra-

dy – která na první pohled upoutá neuvěřitelným množstvím zeleně – vodní plochu, motýlí louku, dotek vesnického života a celou řadu dalších ekovychovných prvků, které vám nabídnou nejenom místo pro odpočinek, ale také prostor pro objevování tajemství. Tajemství Plšíkovy zahrady i krajiny národního parku.

Jarmila a Jakub Judovi

Protože pro vás zahradu otevřeme až 25. května 2024, pojdte se s námi podívat do Plšíkovy zahrady zatím alespoň prostřednictvím těchto fotografií.

Prvkem, který propojuje celou zahradu, je totem. Připomíná nám nejenom minulost, ale i současnost a budoucnost. Představuje také prvky, které v zahradě naleznete – vodu, kámen, les, historii lidského využívání krajiny, louku, ...

Jezírko je vodním prvkem plným života. Již v době rekonstrukce se vodní plocha stala domovem celé řady vodních i suchozemských organismů. Žab, vážek, ptáků, potápníků i bruslařek. Nebude to dlouho trvat a budete moci v jezírku pozorovat také čolky, plovatky i potápníky.

Altán s ohništěm jako úkryt před deštěm i shonem všedního dne. Bude sloužit především dětským kolektivům, které zde budou poznávat tajemství přírody národního parku. Ale i vy jej můžete využít – opečte si tu třeba buřty nebo jablko.

Součástí krajiny Českého Švýcarska jsou lidé a jejich činnost. A protože chléb a jeho pečení doprovází lidstvo již tisíce let, nesmí v Plšíkově zahradě chybět také chlebová pec. Potkáme se někdy společně u pečení v této chlebové peci?

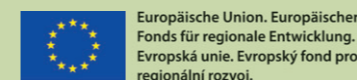

Jaká tajemství se asi skrývají na konci tohoto povalového chodníku? Na to už budete muset přijít sami.

Pískovec, čedič a žula – stavební geologické kameny národního parku. I plotu, který odděluje část zahrady určenou veřejnosti od zázemí pracovníků národního parku.

Cena rekonstrukce Plšíkovy zahrady činí 10 700 000 Kč bez DPH a akce je spolufinancována v rámci Operačního programu Životní prostředí.

Ministerstvo životního prostředí

Plšíkova zahrada se nachází v Krásné Lípě na adrese Pražská 457/52, PSČ 407 46. Slavnostní otevření zahrady proběhne 25. května 2024 od 14 hod. Jste srdečně zváni.

Planá hrušeň v Kamenické Stráni (NP České Švýcarsko). © Petr Bauer

OVOCNÉ DŘEVINY A KRAJOVÉ ODRŮDY

Rozhovor s Ing. Liborem Kuntem, Ph.D., ředitelem Střední školy zahradnické a zemědělské A. E. Komerse, Děčín – Libverda, p. o.

Co pro Vás znamenají a jakou roli hrají v krajině?

Ovocné dřeviny v krajině jsou nesmazatelnou stopou člověka v péči o krajinu a bezpochyby přispívají k její rozmanitosti a druhové pestrosti. Původní (z našeho dnešního pohledu stará) stromořadí kolem cest jsou většinou na konci své životnosti, velká část již byla vykácena. Objevují se naštěstí nové výsadby, jejichž realizace je většinou podporována finanční dotací od státu nebo některých nadací. Původní krajové odrůdy, které se výborně uplatňují ve formě vysokokmenných tvarů, jsou navíc důležitým svědectvím doby a určitou formou kulturního dědictví. Myslím si, že jejich zá-

chrana přišla v hodině dvanácté. Proto se dnes můžeme radovat z mnoha dobře ověřených a určených výsadeb, které slouží jako zdrojový materiál pro rozmnožování. První říjnový víkend jsme shodou okolností s manželkou navštívili západočeský region. Při turistickém výletu k otročinskému prameni minerální vody jsme se kochali pěknou výsadbou původních odrůd jableň, třešní a několika velmi zajímavých odrůd višní, z nichž mě zaujala tzv. Španělská višeň, která i v pokročilé vegetační době, resp. na jejím konci, nebyla napadena žádnou houbovou chorobou. Bylo neobyčejně příjemné ochutnat ze zdejších podmínek (cca 700 m n. m.) Cron-

celské nebo Gascoyneo šarlatové. I toto byla nezastupitelná role ovocných stromů v krajině – bohatá úroda plodů, které bylo možné většinou dobře skladovat. Lidé v té době dokázali zhodnotit a beze zbytku využít darů krajiny, o kterou se po generace starali.

Pro zahradnickou a zemědělskou školu jsou důležití partneři pro realizaci projektů v krajině – je pro vás partner NP, CHKO Labské pískovce a České středohoří?

Bezesporu! S jejich součinností jsme prováděli mnoho projektů. Kromě výsadeb původních krajových odrůd v naší oblasti jsme se také podíleli na výsadbě botanických >

> semenáčů hrušňi obecné (*Pyrus communis*) nebo jsme se snažili vypěstovat pro nejteplejší oblasti regionu sazenice oskeruše (*Sorbus domestica*). Kromě ovocných dřevin jsme realizovali také výsadby původních topolů černých (*Populus nigra*) do nivních ploch řeky Labe.

Jaké projekty byly realizovány?

Zhruba před dvaceti lety, kdy u nás jako učitel působil Ing. Martin Lípa, došlo k výsadbě genofondového sadu, který má v současné době poměrně obsáhlý sortiment jableň, hrušňi, třešní a částečně i slivoní. Od té doby škola realizovala mnoho projektů na podporu výsadeb, ale i propagačních akcí. Především naše zahrádko-zemědělská výstava LIBVERDA konaná každoročně třetí víkend v září je příležitostí seznámit širokou veřejnost s plody starých krajových odrůd. Mohl bych také vzpomenout tři poslední loňské akce, kdy jsme pro obce Dobrná, Markvartice a Volfartice vysázeli do krajiny zhruba 300 ovocných vysokokmenů ve formě jednostranné nebo oboustranné aleje. Je radost podívat se na tyto výsadby s ročním odstupem.

Vidíte ještě potenciál krajiny pro pěstování ovoce?

Extenzivní formou bezesporu. Lidé jsou zhýčkaní a povětšinou vyžadují podobně chutnající, velká, extrémně vybarvená eurojablka bez jediného kazu. Bohužel si neuvědomují, kolik postřiků a hnojiv musí intenzivně hospodařící ovocnář aplikovat, aby potlačil projev strupovitosti nebo padlí. Samozřejmě, že mám na své zahradě také moderní odrůdy jableň, ale chemické postřiky prakticky neuplatňuji, kromě hnojiva na list se zvýšeným obsahem vápníku, abych předešel projevům hořké (černé) pihovitosti na plodech jableň.

Jaký je význam Děčínska z pohledu ovocných dřevin?

V minulosti, především v 19. století, patřilo Děčínsko k významnému ovocnářskému regionu, kde se ovoce pěstovalo hlavně pro vývoz sušených plodů, křížal. Z toho důvodu bylo také v malých obcích a na jed-

notlivých statcích množství sušáren ovoce, z nichž jedna plně funkční je dodnes ve skanzenu v Zubrnících. Intenzifikací pěstování ovocných kultur v celé republice se Děčínsko dostalo za regiony s příznivějšími podmínkami pro pěstování (nejen klimatickými). Proto je dnes ovocnářství soustředěno především v oblasti středních a východních Čech, některé teplomilné kultury pak na jih Moravy.

Koho byste jmenoval z významných osobností regionu?

Na naší střední škole působil mnoho let významný ovocnář Ing. Eduard Vilkus, který byl velkým propagátorem a především znalcem původních krajových odrůd. Spolu s Ing. Lípou se zasadil o uspořádání několika seminářů spojených s určováním a výstavou těchto plodů.

Ing. Vilkus se narodil 13. 11. 1933 ve Vřesíně u Hlučína. Jeho velkou láskou byla pomologie a zabýval se starými krajovými odrůdami. Napsal také různá odborná pojednání, články, vedl mnoho přednášek pro zahrádkáře a autorsky se podílel na několika knihách.

Většinu života strávil v České Kamenici, kde svůj plodný život dožil. Dne 18. 8. 2023 tento významný zahradnický odborník a pedagog odešel v tichosti, obklopen svými blízkými. Opustil tento svět v požehnaném věku nedožitých devadesát let. S jeho odchodem ztrácíme nejen vynikajícího znalce zahradnického oboru, ale také vpravdě slušného a poctivého člověka.

Na Libverdě působila v moderní době řada zahradníků, kteří se ovocnářství věnovali, jako Antonín Vencl, Pavel Dvořák, Lubomír Cihlář, Václav Klaban a další. Kdybych zabrousil do úplně historie spojené se vznikem naší školy v roce 1850, musel bych určitě zmínit i Františka Jošta, zaníceného pomologa, který na Libverdě založil ovocnou školku, ze které byly zájemcům odprodávány rouby.

Za Správu NP České Švýcarsko se ptal Ing. Petr Bauer.

Výsadba ovocných dřevin v CHKO České středohoří (Markvartice). Podpořeno z prostředků MŽP a SFŽP. © Libor Kunte

Květ jableň. © Petr Bauer

Ing. Eduard Vilkus

PROMĚNA KYJOVSKÉHO ÚDOLÍ

Prezentace bezpečnostního zásahu v Kyjovském údolí pro starosty z regionu národního parku. © Richard Nagel

Romantické Kyjovské údolí zná většina výletníků z našeho severu a je jistě nejnavštěvovanější turistickou trasou v severovýchodní části národního parku. V zalesněném a skalnatém údolí podél říčky Křinice bylo vždy příjemně v letních parnech, na podzim lákalo na klidnou procházku s výletem na skalní hrádky, a když napadl sníh, stálo za to se jít pokochat staletými smrků pokrytými čepicí čerstvého sněhu. A na jaře tu díky vysokým smrkům a skalním stěnám setrval sníh a led na cestě, když už jinde dávno byly cesty suché.

Právě tak jste mohli vnímat Kyjovské údolí i vy, do té doby, než si kůrovec vzal i smrkové lesy kolem Kyjova a Vlčí hory, které sem neodmyslitelně (ale i přirozeně) patřily, a z usychajících smrků začalo padat rezavé jehličí. Během tří let (od roku 2019 do roku 2021) odumřely veškeré dospělé smrků, včetně těch, které byly podle svého vzhledu a významného stáří považovány za smrků geneticky původní. Odešla tak celá jedna generace sto a víceletého lesa a nám nezbylo než přemýšlet, jak řešit velmi oblíbené a vysoce navštěvované místo, cestu, která je důležitou komunikací pro velkou část území i pro naše lesníky, zá-

chranáře a hasiče, protože uschlé stromy hrozily každým rokem stále větším rizikem pádu na cestu.

Přírodní hodnoty Kyjovského údolí byly v kontextu celého národního parku vždy velmi vysoké. Je to jedno z mála údolí s vodním tokem, les je zde vysoce přirozený (zejména v údolnici Křinice) a podrostlý mladými stromky s velmi starými silnými smrků. Cennost údolí byla především v tom, že bylo útočištěm pro druhy a společenstva vyhledávající chladnější a vlhká místa. Obávali jsme se, že po bezpečnostní těžbě se významně změní mikroklima údolí, to začne být v létě velmi teplým, a tam, kde dřív rostly rašeliničky a smřčiny byly typické tím, že je v nich hodně vody, budou postupně podmínky vhodné spíše pro borovici. Navíc každá těžba lesa znamená: místo stromů jsou všude pařezy a přirozený vzhled spontánně se vyvíjejícího lesa, kde postupně padají stromy na zem a tlejí, se ztrácí.

Pracovníci správy proto velmi pečlivě plánovali zásah. Nejdříve botanička Ivana Marková provedla podrobné mapování všech typů společenstev, ve kterých pak podle jejich stavu a cennosti navrhla zásah tak, aby

jím byly co nejméně poškozené. Tento podklad posloužil pro rozhodnutí státní správy, která vydala výjimku na použití intenzivních technologií, jelikož se jednalo o velký zásah, který je na území národního parku zákonem vyloučen. Příslušný lesník Antonín Lukeš zajistil s kolegy těžební projekt, těžební kapacity a vlastní zásah byl již před započátkem konzultován. V pravidelných intervalech se konaly kontrolní dny, na kterých byli přítomni zástupci ochrany přírody, péče o ekosystémy a veřejných vztahů, ale i města Krásná Lípa. Byli tu i kolegové z Povodí Ohře, kteří dohlíželi na stav toku v průběhu těžebního zásahu.

Zejména díky příslušnému lesnímu se podařilo co nejméně narušit lesní porost. Nebezpečné stromy byly částečně po těžbě odváženy a částečně ponechány na místě. Vždy se přihlíželo k bezpečnosti, aby položené kmeny neohrožovaly stezku, ale samozřejmě i k tomu, aby v lese byla zachována dřevní hmota jako jeho přirozená složka, která se postupně vrací do půdy a má zde svou funkci. Důležitá hlediska bylo též vyklízení stromů z porostu, při kterém nesměly být poškozeny vodní tok, ani mladé stromky. V kyjovském údolí se vystřídal harvester, traktor, těžaři s motorovou pilou, krápecí bagr, který odstraňoval bariéry z větvi v Křinici, vyvážecí soupravy i těžaři-horolezci, kteří káceli stromy na skalách. Nakonec byl od cesty odvezen klest, aby jeho velké množství zcela nepokryvalo místní vegetaci. Celá akce trvala 4 měsíce a vytěžilo se při ní 5 tisíc stromů. Další tisíc stromů bylo pokáceno a ponecháno v porostech k zetlení. Kromě odumřelých smrků byly odstraněny i některé jasanů, které byly napadeny houbovou chorobou, po které chřadnou a stávají se nebezpečnými.

Nejtěžší bylo všechny činnosti naplánovat tak, aby na sebe navazovaly, ale díky příznivému počasí a dobré spolupráci všech zúčastněných se vše úspěšně podařilo.

Dana Věbová

Křížový vrch v Rynarticích. © Eliška Hudcová

DEJTE SI STOVKU PO HŘEBENOVCE ČESKÝM ŠVÝCARSKEM

Rovných sto kilometrů úžasnou krajinou. Výhledy, které berou dech. Místa, kde budete úplně sami. Místa, kde potkáte lidi. Domy jako korálky. Skalní města. Největší pískovcový kaňon Evropy. Křížšťálové čisté potoky. Národní park. Putování divočinou. Zdolávání skalních puklin. Rozhledny. Skalní hrady. Vyhlídkový altán v nebi. Slunce vycházející z mlžných roklin. Velebný let černých čápů. Oceán barev. A především – cesta, na které poznáte nejen krajinu, ale i sami sebe. To je Hřebenovka Českým Švýcarskem.

Zrodila se legenda

Začalo to před více než sto lety. Dvacáté století se sotva narodilo a nadšenci z turistických horských spolků, okouzlení alpskými dálkovými štrekami, začali značit cestu horami a hvězdy na severu Čech. Zrodila se nejdelší a nejstarší dálková značená turistická trasa v zemích českých – 1200 km dlouhá Modrá Hřebenovka. I legendy ale mají svůj počátek, a tahle ho měla právě v Českém Švýcarsku a Lužických horách, které na něj navazují. Dnes se hřebenovka vrací a znovu vede i místy, kde se zrodila.

Ze skalního města až na první vrcholy Lužických hor

Je jenom na vás, jak si hřebenovku užijete. Můžete si ji dávat po troškách, můžete

ji projít celou – spát, jíst a pít je kde. Stačí se jen rozhodnout – a jít. Kde začít? Vlastně kdekoli, ale nejlépe na začátku. Hřebenovka příběhem z Krušných Hor a skrz Petrovice dorazí až do vesničky Tisá. A právě tady, v labyrintu dvou nádherných skalních měst Tiských stěn, se začíná počítat slibná stovka kilometrů. Přes podivuhodné dno skalního hrnce, osadu Ostrov, doputujete až ke druhé nejstarší kamenné rozhledně Česka na vrcholu Děčínského Sněžníku. Co odtud uvidíte, na to nedokážete zapomenout. Pak dolů, táhlými lesy až k děčínské zoo a kvyhlídkám na Děčín a odtud po stezce vedoucí po hraně Labského kaňonu, která vás každou chvíli zavede na místo, odkud máte Labe jen pro sebe, přes barokní vyhlídku Belveder až k ústí říčky Kamenice,

do Hřenska. Pak rozhledna v Janově s panoramatem Pravčické brány a nekonečné hradby skalních stěn, prudce dolů, na dno soutěsek Kamenice. Přes skalní hrad Šaunštejn a Jetřichovické vyhlídky, půvabným Pavlíným údolím a skalní puklinou Úzkých schodů až ke břehům říčky Křinice a východní branou Českého Švýcarska, elegantním městečkem Krásná Lípa, do Lužických hor. Ještě vás čeká jedna z nejpůsobivějších českých křížových cest v Jiřetně pod Jedlovou, na které vás už vyhlídí další kamenná rozhledna, aby vám prozradila, že ke zdolání stovky už to máte jen kousek... Tak jděte na to. Je totiž jen málo míst, kde můžete zažít 1 000 krás na 100 kilometrech.

Rostislav Křivánek
pro OPS České Švýcarsko

Hřebenovka má svůj vlastní web!

Českosaské
ŠVÝCARSKO

České Švýcarsko - zpravodaj Správy
Národního parku České Švýcarsko
Ročník 22, číslo 2/2023.
Vyšlo v prosinci 2023.

NEPRODEJNÉ

www.npcs.cz

